

FILOZOFSKI FAKULTET

UNIVERZITET U NOVOM SADU

Izveštaj o rezultatima evaluacije kvaliteta uslova studiranja i nastavnog procesa
za zimski semestar 2012/13. godine

Izveštaj pripremile:

mr Tanja Jevremov

Bojana Dinić MA

Biljana Lungulov MA

Novi Sad, jun 2013.

Izveštaj o rezultatima evaluacije kvaliteta uslova studiranja i nastavnog procesa za zimski semestar 2012/13. godine

1. Odziv studenata

Evaluacija nastavnog procesa na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu u toku zimskog semestra školske 2012/2013. godine sprovedena je preko studentskog WEB servisa od 20. februara do 1. marta 2013. godine. To je druga anketa koja je sprovedena na ovaj način. Prva evaluacija putem studentskog WEB servisa sprovedena je posle letnjeg semestra 2011/2012. godine. U prethodnim školskim godinama evaluacija nastavnog procesa sprovedena je organizovano i u terminu unapred utvđenom Radnim kalendarom. Upitnici su popunjavani na računarima u učionicama 37 i 38, uz prisustvo predstavnika Studentskog parlamenta i nastavnika (prema odluci šefa odgovarajućeg odseka), odnosno koordinatora za odgovarajuću godinu studija. U anketama koje su sprovedene na ovaj način učestvovalo je približno 25-30% studenata (1.527 u zimskom semestru 2010/11. i 1.202 u letnjem 2009/10. godine). U prvoj anketi sprovedenoj preko studentskog WEB servisa upitnik je popunilo 439 studenata, što je približno 10%, a u drugoj 675, što je približno 15% od ukupnog broja studenata koji su u tom semestru pohađali nastavu. Na povećanje broja studenata koji su učestvovali u drugoj anketi prvenstveno je uticalo to što je upitnik bio dostupan više dana nego u prvom slučaju. Može se pretpostaviti da bi produženje vremena dostupnosti ankete preko studentskog WEB servisa moglo povoljno uticati na dalje povećanje broja studenata koji bi učestvovali u evaluaciji nastavnog procesa.

U anketi koja je sprovedena na kraju zimskog semestra školske 2012/2013. godine dobijeno je 4.485 procena predavanja koje se izvode na 729 predmeta, a koje realizuje 228 nastavnika, i 3.053 procena vežbi koje se izvode na 546 predmeta, a koje realizuje 247 nastavnika i saradnika.

2. Rezultati evaluacije

Elektronskim upitnikom procenjena su dva aspekta kvaliteta studiranja: (1) uslovi studiranja i (2) nastavni proces.

2.1 Rezultati evaluacije kvaliteta uslova studiranja

Na osnovu procena studenata o radu pojedinih službi, lica i usluga na Fakultetu, može se videti da su aspekti uslova studiranja na Fakultetu generalno ocenjeni prosečnim i iznadprosečnim ocenama (Slika 1). Najbolje su ocenjeni higijensko-sanitarni čvorovi i portir i služba obezbeđenja (preko 9,00), a potom i koordinator studijske grupe/godine i stručni sekretar odseka i bibliotekar seminarske čitaonice (preko 8,70).

Iako su higijensko-sanitarni čvorovi generalno dobro ocenjeni i pohvaljena ljubaznost i ažurnost spremačica, određeni broj komentara studenata se odnosi na nezadovoljstvo higijenskim uslovima (nedostatak toalet papira i papirnih ubrusa, kao i dezinfekcionih sredstava).

Komentari u vezi sa radom stručnog sekretara odseka i bibliotekara seminarske čitaonice su oprečni, te se može zaključiti da postoje značajne varijacije između studijskih programa.

Najniže ocene su studenti davali za radno vreme Službe za studentska pitanja i nastavu (6,68). Među komentarima studenata generalno prevladavaju oni u kojima se ističe neefikasnost rada i kratko radno vreme studentske službe, posebno u vreme overe semestra ili upisa godine, uz predlog da se bar uvedu brojevi za čekanje. Budući da je studentski web servis uveden od letnjeg semestra 2011/12. godine, može se očekivati da će nezadovoljstvo radnim vremenom studentske službe biti manje. Manji broj komentara se odnosi na neljubaznost pojedinih službenika na šalterima. U vezi sa tim, treba napomenuti da je u međuvremenu došlo do promena kadrovske strukture u Službi za studentska pitanja i nastavu, pa se očekuje da će efekat tih promena biti uočljiviji u budućim evaluacijama.

Pored radnog vremena studentske službe, iako prosečne (između 7,70 i 8,00), ali niže ocene u odnosu na preostale aspekte uslova studiranja, dobijene su i za informisanost studenata, rad studentskih organizacija i Parlamenta i rad Službe za studentska pitanja i nastavu. Na osnovu takvih rezultata može se zaključiti da bi trebalo detaljnije analizirati izvore informisanja kojima su studenti nezadovoljni (sajt Fakulteta, studentska služba i oglasne table, koordinatori za realizaciju studijskih programa i sl.). U negativnim komentarima koji se odnose na informisanost, studenti najviše ističu nezadovoljstvo u vezi sa rasporedom ispita, sajtom Fakulteta i oglasnim tablama, kao i sumnjičavost u pogledu tačnosti informacija koju dobijaju od referenata u studentskoj službi.

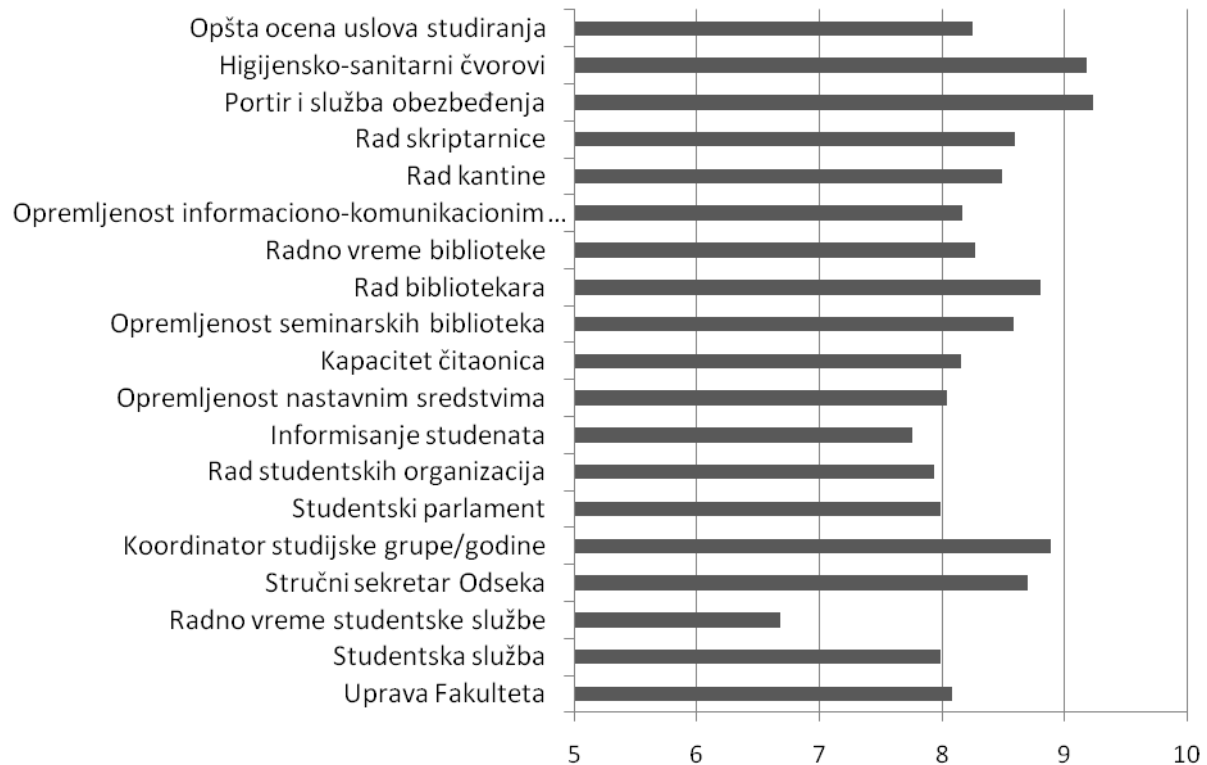
U vezi sa radom studentskih organizacija i Studentskog parlamenta, u komentarima studenata ističe se nezadovoljstvo radom ovih organizacija i organa (nebriga za opšte interese studenata, neozbiljnost itd.). Na osnovu komentara studenata uočeno je da su rezultati rada studentskih organizacija i Studentskog parlamenta uglavnom nepoznati. Isto se može primetiti i

u slučaju rada koordinatora zaduženih za realizaciju studijskih programa ili sekretara odseka. Zbog toga bi u narednim evaluacijama trebalo među ponuđene odgovore uvrstiti i opciju "nepoznato". Na taj način bi se mogao dobiti relevantiji uvid u efikasnost rada navedenih organizacija, organa Fakulteta i pojedinih lica, kao i uvid u potencijalnu neinformisanost studenata o aktivnostima određenih službi, organizacija, organa Fakulteta ili o zaduženjima pojedinih lica, na osnovu čega bi se mogle predložiti preporuke za unapređenje prezentacije njihovog rada.

Ocene preostalih aspekata uslova studiranja na Fakultetu su dobre i kreću se od 8,00 do 8,50.

Pored navedenih, među komentarima studenata su i oni u vezi sa kratkim radnim vremenom seminarske biblioteke i čitaonice, nedostatkom savremene literature u bibliotekama, uključujući i obaveznu literaturu na predmetima u okviru doktorskih studija, nemogućnošću iznošenja knjiga iz biblioteke, sporim radom interneta, neispravnnošću i neodržavanjem računara koji studenti koriste, uključujući touch-screen u holu. Na osnovu ovih negativnih komentara može se zaključiti da bi izvesne korekcije rada Centralne biblioteke i seminarskih čitaonica (preispitivanje radnog vremena, aktuelne informacije o novim publikacijama u Centralnoj biblioteci na sajtu Fakulteta i sl.), uvođenje bežičnog (wireless) interneta u zgradi Fakulteta (ili bar na nekim tačkama, na primer, u kantini), otvaranje još jedne fotokopirnice (ili proširenje kapaciteta postojeće), uvođenje kvalitetnije, zdravije i raznovrsnije ponude hrane i pića u kantini (i to po povoljnijim cenama), bitno doprineli povećanju zadovoljstva studenata opštim uslovima studiranja.

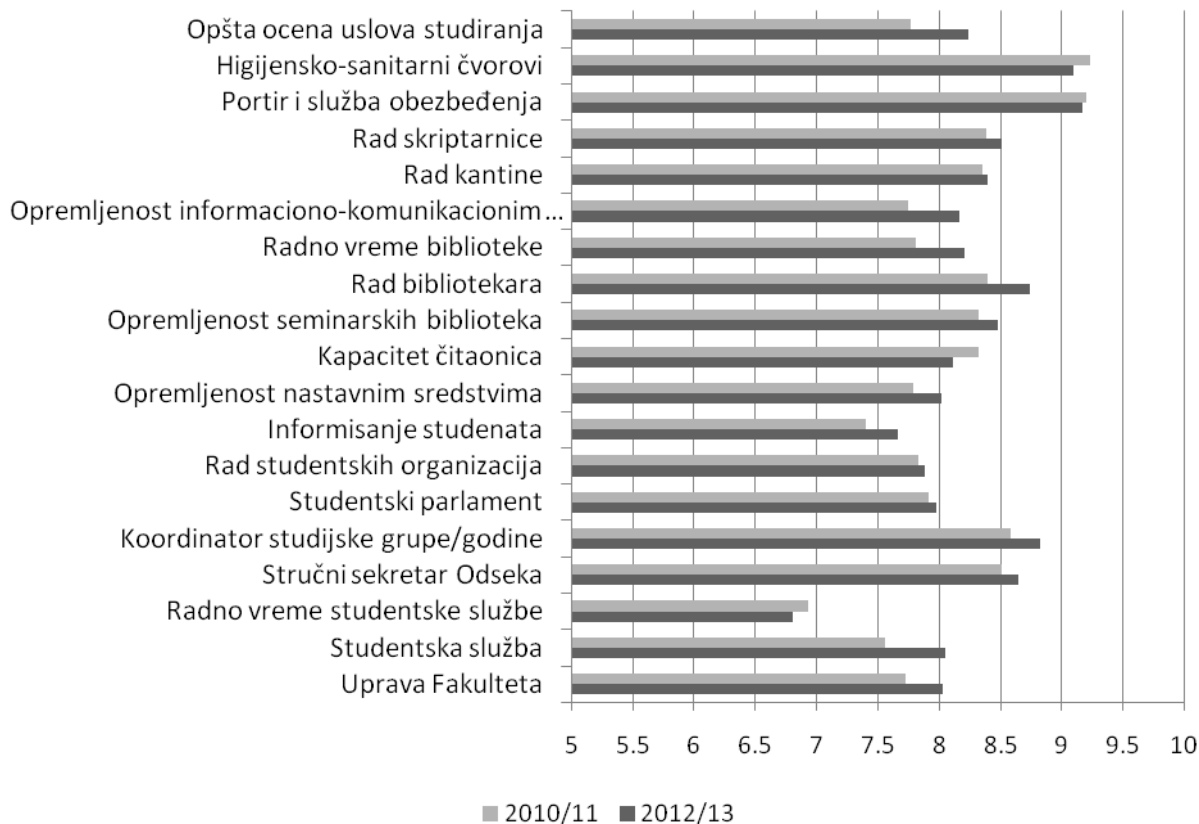
Oцена dobijena uprosečavanjem svih navedenih aspekata uslova studiranja na Fakultetu se poklapa sa opštom ocenom uslova studiranja, tako da se opšta ocena (8,25) može smatrati relevantnim generalnim pokazateljom zadovoljstva uslovima studiranja na Fakultetu.



Slika 1. Prosečne ocene različitih aspekata uslova studiranja na Filozofskom fakultetu

U odnosu na prosečnu ocenu dobijenu za prethodni zimski 2010/11. i letnji semestar 2009/10. godine (tj. za 2010/11. godinu), može se videti generalno poboljšanje u ocenama kako na pojedinim aspektima, tako i u opštoj oceni uslova studiranja (Slika 2).

Više ocene u 2012/13. godini (tj. za letnji 2011/12. i zimski 2012/13. godine) su najuočljivije u proceni rada studentske službe, kao i opremljenosti Fakulteta informaciono-komunikacionim tehnologijama. Međutim, treba imati u vidu da je odziv studenata u prethodnim semestrima u 2010/11. bio veći, pa ove rezultate treba interpretirati obazrivo.



Slika 2. Uporedni prikaz evaluacije različitih aspekata uslova studiranja na Filozofskom fakultetu za dve godine

2.2 Rezultati evaluacije kvaliteta nastavnog procesa

Upitnik za evaluaciju kvaliteta nastavnog procesa sadrži tri grupe pitanja, koje se odnose na (1) kvalitet programa predmeta, (2) kvalitet organizacije i realizacije nastave i (3) kvalitet same nastave.

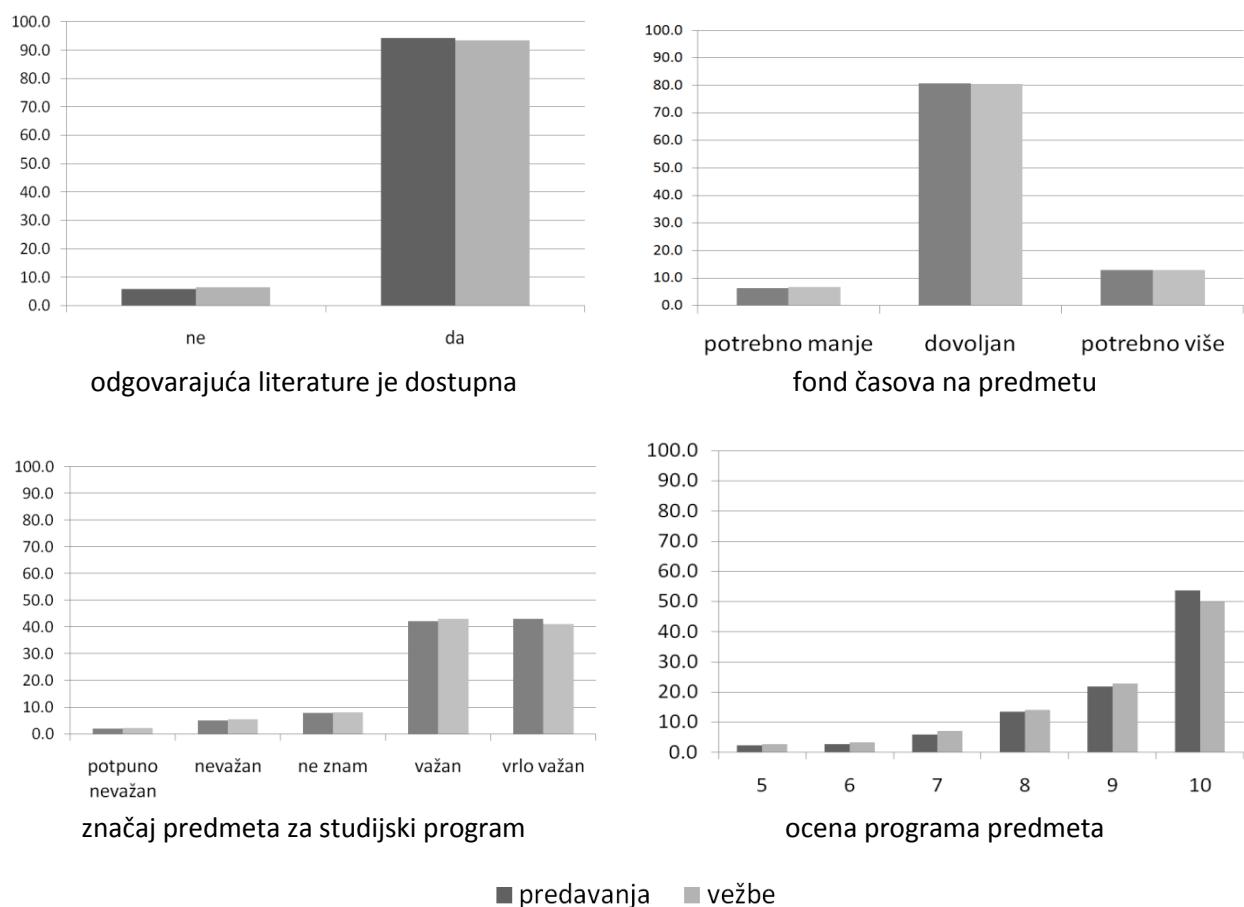
2.2.1 Kvalitet silabusa predmeta u studijskim programima

Kvalitet silabusa, odnosno programa predmeta procenjivan je na osnovu pitanja koja se odnose na dostupnost literature, adekvatnost broja časova na predmetu, procenu značaja predmeta za studijski program kao i opštu ocenu programa predmeta. Procenti odgovora studenata na ova pitanja prikazani su na Slici 3.

Odgovori studenata pokazuju relativno visok stepen zadovoljstva programima predmeta. U preko 90% procena ocenjeno je da je odgovarajuća literatura za spremanje ispita dostupna,

dok je u 80% procena odgovoreno da je aktuelan fond časova na predmetima dovoljan. Odgovori da je određeni predmet važan i veoma važan javljaju se u preko 80% procena, a u preko 50% procena predmeti su ocenjeni najvišom ocenom. Ipak, u 2 do 3% od ukupnog broja procena predmeti su ocenjeni najnižom ocenom i označeni kao potpuno nevažni za ukupan studijski program.

U aktuelnom upitniku za evaluaciju pitanja o kvalitetu programa predmeta postavljena su zasebno za predavanja i vežbe. Budući da se ova dva oblika nastave sprovode u okviru istog predmeta, moglo bi se pretpostaviti da su zasebne procene suvišne. U prilog ovom govore i dobijene distribucije odgovora na Slici 3, u kojima je uočljivo da su ocene predmeta dobijene za predavanja i vežbe relativno ujednačene.

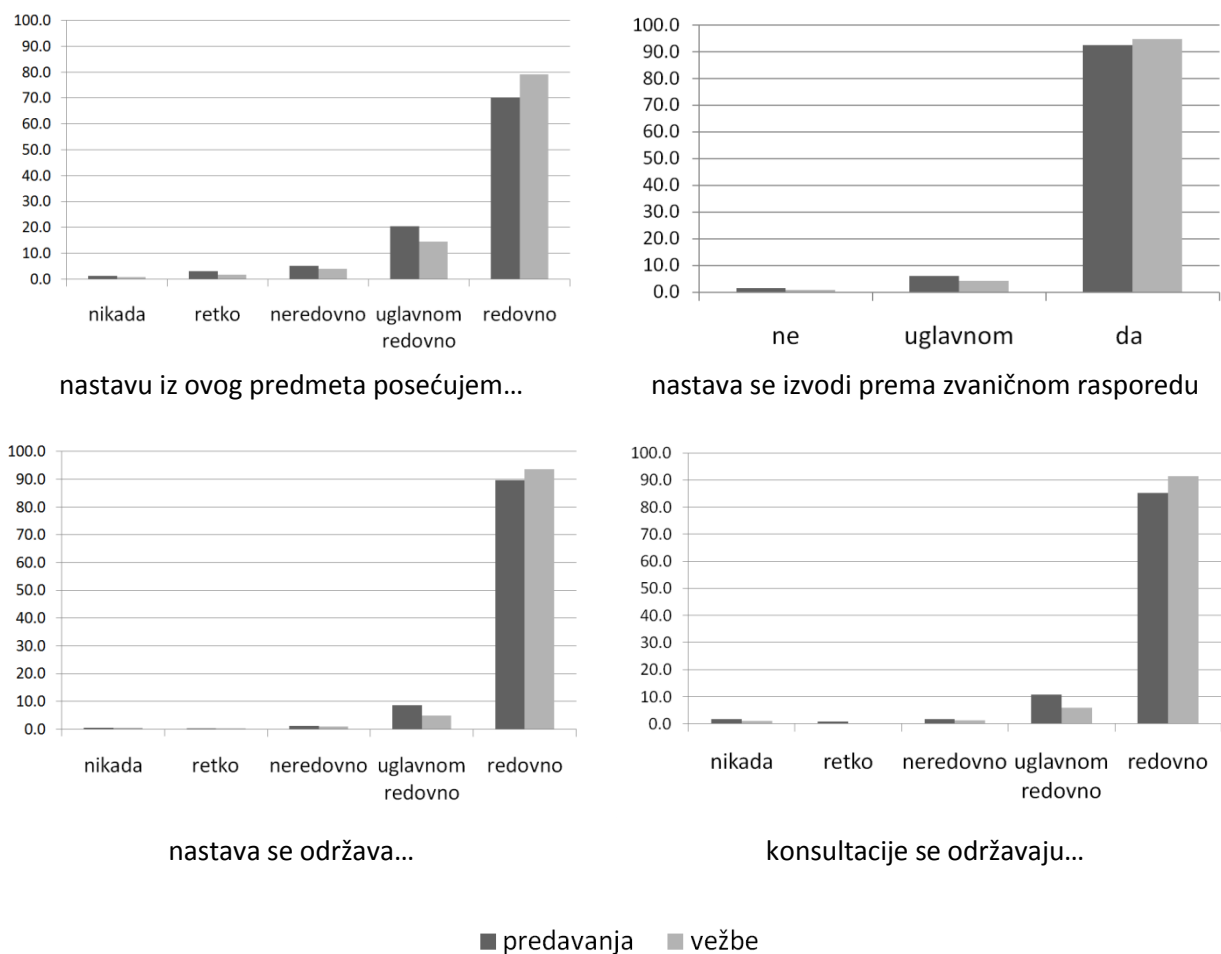


Slika 3. Kvalitet predmeta u studijskim programima

2.2.2 Realizacija i organizacija nastave

Kvalitet organizacije i realizacije nastave procenjen je na osnovu četiri pitanja, kojima se ocenjuje koliko student redovno pohađa nastavu i u kojoj meri se nastava redovno održava.

Na Slici 4 prikazane su distribucije odgovora studenata na ova pitanja. Od ukupnog broja studenata koji su pristupili evaluaciji najveći broj njih (oko 90%) odgovara da i predavanja i vežbe posećuje redovno i uglavnom redovno. Studenti takođe veoma visoko ocenjuju kvalitet realizacije nastave i konsultacija. U više od 90% procena odgovoreno je da se nastava i konsultacije odvijaju redovno i po zvaničnom rasporedu. Međutim, u oko 1% procena odgovoreno je da se nastava i konsultacije iz pojedinih predmeta ne održavaju nikada. Uočljivo je da se realizacija časova vežbi procenjuje kao nešto bolja u odnosu na realizaciju časova predavanja. Procenjeno Kruskal-Wallis-ovim testom, ove razlike su statistički značajne.



Slika 4. Organizacija i realizacija nastave

2.2.3. Kvalitet nastave

Kvalitet nastave procenjivan je na osnovu odgovora studenata na pitanja koja se odnose na korektnost nastavnika u odnosu sa studentima, jasnoću i razumljivost u izlaganju gradiva, pripremljenost nastave i spremnost nastavnika da daje odgovore na postavljena pitanja i podstiče aktivno učešće studenata u nastavi. Ove karakteristike nastave studenti procenjuju ocenama od 5 do 10. Osim pojedinačnih aspekata nastave, studenti daju opštu ocenu nastavnika, koja je takođe u rasponu od 5 do 10. U Tabeli 1 prikazane su prosečne ocene kvaliteta nastave koja se sprovodi na časovima predavanja, časovima vežbi i svim časovima ukupno.

Tabela 1

Kvalitet nastave koja se sprovodi na predavanjima, vežbama i ukupno

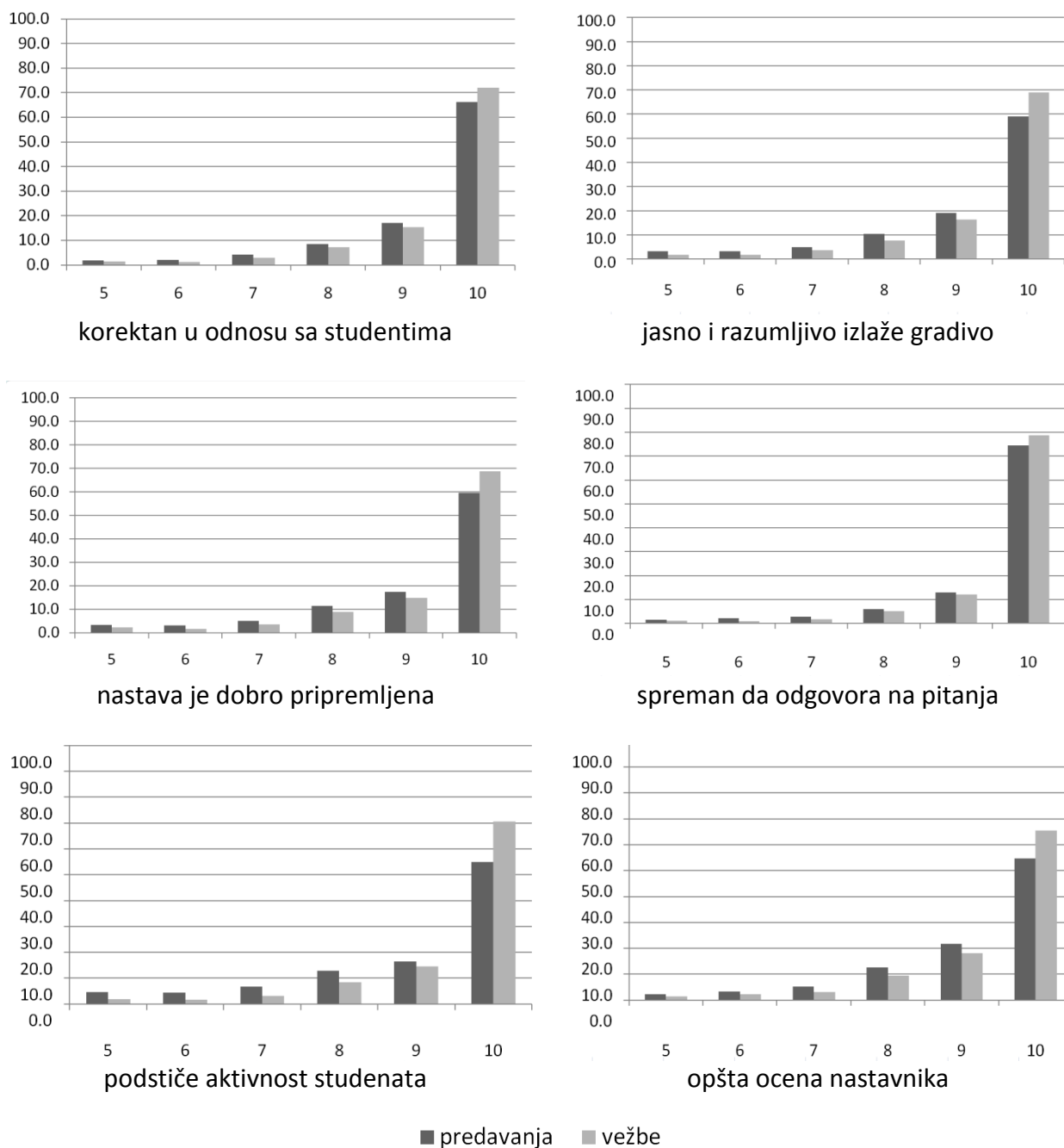
	predavanja			vežbe			nastava ukupno		
	AS	SD	Mdn	AS	SD	Mdn	AS	SD	Mdn
korektan u odnosu sa studentima	9,36	1,13	10	9,50	0,99	10	9,41	1,08	10
jasno i razumljivo izlaže gradivo	9,16	1,29	10	9,42	1,08	10	9,27	1,22	10
nastava je dobro pripremljena	9,15	1,30	10	9,39	1,12	10	9,25	1,24	10
spreman da odgovora na pitanja	9,51	1,04	10	9,62	0,90	10	9,55	0,99	10
podstiče aktivnost studenata	8,97	1,44	10	9,44	1,08	10	9,16	1,33	10
opšta ocena nastavnika	9,13	1,23	10	9,37	1,09	10	9,22	1,18	10

Legenda: AS - aritmetička sredina, SD - standardna devijacija, Mdn - medijana (centralna vrednost)

Na osnovu rezultata u Tabeli 1 može se zaključiti da su nastavnici i saradnici generalno procenjeni visokim ocenama, većinom iznad 9. Najbolje su ocenjene njihova spremnost da daju odgovore na studentska pitanja i korektnost u odnosu sa studentima. Relativno najlošije je procenjena spremnost nastavnika da na časovima predavanja podstiču aktivno učešće studenata. Mera centralnih vrednosti distribucija (Mdn), međutim, pokazuje da je i na ovoj stavci najčešća ocena 10.

Zakrivljenost distribucija ocena u smeru visokih ocena uočava se na Slici 5, na kojoj su prikazane distribucije odgovora na pitanja koja se odnose na predavanja i vežbe. Vidljivo je da je najvišu ocenu dobilo oko 70% procena nastavnika i saradnika, dok najniža ocena ni na jednom pitanju nije dobijena za više od 4% procena. Primetna je tendencija da su saradnici i nastavnici koji drže vežbe procenjeni nešto višom ocenom u odnosu na nastavnike na predavanjima. Procenjeno F-testom i Kruskal-Wallis-ovim testom, ove razlike su statistički značajne i

najizraženije su u oceni podsticanja aktivnosti u toku nastave, gde su nastavnici na vežbama ocenjeni bolje. Ovaj rezultat je verovatno posledica specifičnosti vežbi kao načina održavanja nastave, gde postoje zahtevi za radom u malim grupama, a naglasak se stavlja upravo na interaktivne oblike nastave i aktivnost studenata.



Slika 5. Distribucije procenata dobijenih ocena po pitanjima za predavanja i vežbe

S obzirom na to da se nastavnici procenjuju na osnovu više stavki, može se postaviti pitanje na koji način je najbolje predstaviti njihovu ocenu. Dobijeni podaci su ponudili odgovor na ovo pitanje. Postupcima faktorske analize i optimalnog skaliranja pokazano je da su ocene nastavnika na pojedinačnim pitanjima međusobno relativno konzistentne i da se mogu predstaviti jednom sažetom merom (Tabela 2). Ovaj rezultat pokazuje da je opravdano jedinstvenu ocenu nastavnika predstaviti prosekom ocena dobijenim na pojedinačnim pitanjima. Među pojedinačnim pitanjima, opšta ocena nastavnika je najbolji reprezent svih pojedinačnih ocena.

Tabela 2

Konzistentnost ocena nastavnika na različitim pitanjima

	predavanja		vežbe	
	PC	OS	PC	OS
korektan u odnosu sa studentima	-0,86	0,86	-0,88	0,88
jasno i razumljivo izlaže gradivo	-0,90	0,90	-0,91	0,91
nastava je dobro pripremljena	-0,89	0,90	-0,90	0,90
spreman da odgovora na pitanja	-0,86	0,87	-0,88	0,89
podstiče aktivnost studenata	-0,81	0,81	-0,85	0,86
opšta ocena nastavnika	-0,94	0,94	-0,94	0,94
Objašnjena varijansa	4,63	4,67	4,81	4,83
Proporcija objašnjene varijanse	0,77	0,78	0,80	80,53

Legenda: PC- prva glavna komponenta izolovana metodom komponentne faktorske analize
OS – komponenta izolovana optimalnim skaliranjem

2.3 Komentari studenata

Studenti koji su davali visoke ocene na pitanjima koja se odnose na predavanja su ostavljali komentare koji se odnose na kvalitet nastave, zanimljivost izlaganja sadržaja, zanimljivost i važnost samog predmeta (podsticanje i osposobljavanje za kritičko mišljenje), potrebu za većim brojem časova, transparentnost obaveza, kriterijuma za ocenjivanje i očekivanja profesora od studenata, korektan i profesionalni odnos profesora i studenata. Takođe, u komentarima kako za predavanja tako i za vežbe ističu se pohvale za praktikovanje e-mail komunikacije između profesora/asistenata i studenata, posebno i slučaju promene plana rada.

Studenti koji su davali niske ocene ostavljali su komentare koji se odnose na nekorektan rad profesora sa studentima, davanje neadekvatnih pitanja za ispit (teških pitanja iz roka u rok, pitanja kojih nema u preporučenoj literaturi, neadekvatno sastavljenih i nejasnih pitanja, preveliki broj pitanja), neredovnost držanja nastave (ili potpuno nedržanje nastave), nespremnost i neorganizovanost u držanju nastave (npr. samo se čitaju knjige, nema diskusije i objašnjenja, profesor diktira i ne dozvoljava postavljanje pitanja, ne poštuje se silabus predmeta), neadekvatnost literature za ispit (davanje nepotpunih skripti ili literature koja nije dostupna u biblioteci), preoštre kriterijume za prolaznost na ispitu, nezanimljiv, kao i na sadržaj predmeta (preobiman ili nevažan za studijski program u celini).

Studenti koji su davali visoke ocene na pitanjima koja se odnose na vežbe ostavljali su komentare o korisnosti vežbi i zanimljivosti u načinu predstavljanja gradiva, strpljivosti profesora/asistenata, predusretljivosti profesora/asistenata potrebama studenata i upšte korektnom odnosu prema studentima.

Studenti koji su davali niske ocene na pitanjima koja se odnose na vežbe, ostavljali su komentare u vezi sa neusklađenošću gradiva koje se obrađuje na predavanjima i na vežbama (obrađivanjem neadekvatnog sadržaja na vežbama), kašnjenjem asistenata na vežbe, nekorektnim odnosom prema studentima (neuvažavanje mišljenja studenata i sl.).

U komentarima studenata uočeno je da podaci o nastavnicima i asistentima koji realizuju nastavu iz pojedinih predmeta nisu uvek tačni, što je moralo uticati i na ocene iskazane u anketi. Upitnici su isti i za predmete za koje nije predviđeno održavanje časova vežbi, pa je došlo do zabune među studentima kako da ocene pitanja u vezi sa vežbama. Da bi se dobila realnija slika o radu nastavnika i asistenata, potrebno je da se na početku svakog semestra ažuriraju podaci o zaduženjima u nastavi, kako bi i u anketi bile izbegnute slične greške.

2.4. Završne napomene i smernice za naredne evaluacije

Rezultati evaluacije sprovedene za zimski semestar školske 2012/13. godine pokazuju da su dobijene relativno visoke ocene za sve aspekte kvaliteta studiranja: uslove studiranja, organizaciju, realizaciju i kvalitet nastave. Najveći nedostatak sprovedene evaluacije je nizak odziv studenata. On ostavlja prostor za sumnju u pouzdanost dobijenih ocena i mogućnost da one ne reprezentuju stavove svih studenata.

Rezultati takođe pokazuju da su ocene silabusa predmeta za predavanja i vežbe relativno ujednačene. Ovaj rezultat sugeriše da bi silabus predmeta trebalo ocenjivati jedinstveno za predavanja i vežbe.

Ocene koje se dobijaju kao odgovor na postojeća pitanja za različite aspekte kvaliteta nastave su relativno ujednačene, odnosno pojedinačni profesor se od strane studenata ocenjuje približno jednakim ocenama na različitim pitanjima. Na osnovu ovog rezultata može se preporučiti da se za predstavljanje kvaliteta rada pojedinačnog nastavnika može koristiti njegova opšta ocena ili prosek svih ocena.

Komentari sudenata ukazuju na potrebu za detaljnijim ispitivanjem pojedinih aspekata uslova studiranja. Među pitanjima o kvalitetu nastave, trebalo bi dodati ona koja se odnose na umešnost nastavnika i asistenata da nastavne sadržaje učine zanimljivim i korisnim. Pojedina pitanja koja se tiču uslova studiranja bi trebalo preformulisati, pojasniti ili razložiti na više aspekata, i dodati neka nova. Takva pitanja su ona koja se odnose na raspored časova, raspored ispita, različite oblike informisanja studenata, rad pojedinačnih studentskih organizacija, rad kantine i sl.